

Universal Declaration of Human Rights - Kanuri, Central

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Hakkiwa Adamganabe Dunya Ngaro Wowurtəgənama

Katiwu Kura

Adamgana woso kalkal ye kamanzəga nəmngalwo hakkiwa-a nambe-a kənzambibelan kozənyi ye.

Lardəwa Tawakkata Donyabedə hakkiwa adamganabe ndubesoga haptaa-a nzətkawo-a nzəliwo-asoro tarai cizə dazəna. Tarai cizə datənzə adə Tawakam Lardəwa Tawakkata Donyabebe duwo nəmkam ummawa donyabebe suro hakkiwa adamganabe-a kuru suro daraja-a nəmngalwo-a ummabe yitatawatsəgənadəben culuwo.

Suro Hakkiwa Adamganabe Dunya Ngaro Wowurtəgənadəben Lardəwa Tawakkata Donyabedəye futu kəskelan asutinro hakkiwa duwo kam wosoro kalkalro kartaa adəga bayangono.

Hakkiwa anyi nyiro kartaa.

Sandi anyi hakkiwanəm

Sandiga tigənəmro fatkəgəne. Banane sandiga hapkəgəne ye liwe ye kəlanəm-a ummawa amanəm gade gapsəna-asoro.

Yitagattəgə

Adəgaima tada adamganabebe nəmngalwonzə kambaata adə-a nəmnduasoo kalkalnə-a hakkiwanzə Alanjo-adə shima ferno nəmkambe-a jirebe-a nəlefabe-aro dunya ngason asutəna,

Adəgaima hakkiwa adamganabero cistəgə ba-a fallaktə-abe sawowuro kəndowa halye kurzənyi waazə hangal adamganabero karega rozəgəna, kuru dunya duwo suron adamganasoye tamtam hakkinza manabe-a nzasarabe-a kuru nambe duwo dalil baaro citə-a jero-abadə shima awo talaawaye təmazana woro warmowotə,

Adəgaima awo məradətənədə susu adamganaga dunon təkəkə nəmzaləm-a njokuno-a kəriwutəbedəro howum maibeye hakkiwanzaga səliwodəma,

Adəgaima awo məradətənədə tawaa-a nəmkam-a indikate lardəwaben haptadəma,

Adəgaima ummawa Lardəwa Tawakkata Donyabeye suro Tawakamdəben kamburshenza kəla hakkiwa adamganaben nanazaana, kəla daraja-a nəmngalwo-a adamganabe-a kəla kamu-a kwa-a hakkinza kalkalaben kasadə gozana tamtam-a kəndəga ngəla-a hapsaa nambe gayaga fandoro,

Adəgaima Lardəwa Memba Kaapkadəbe woso wadəga gozana, tawaa Lardəwa Tawakkata Donyabemben, daaraja ndubeso haptaa-a hakkiwa adamganabe-a nambe gaya lajiptə-a galtəro,

Adəgaima wadə adəga yitagattəgə nankaro hakkiwa-a nambe anyi-a asutadə awoye gaya linta,

Adə Nankaro

Samno Kura Donyabedəye

Hakkiwa Adamganabe

Dunya Ngaro Wowurtägəna Adəga

warmazəgə

shima mizan ummawa-a lardəwa-a duksoye yitagattəgəbe wo, daji daryenzədə ndu-a nduana-aso fellawan kunte, Wowur adəga karəgən roza, ndusoro yikkəlio-a ilmutəgə-an hakkiwa-a nambe anyi-abe nəmgayanza haptaaro, suro lardəbe-a indikate lardəwabe-ason ndusoye kalkalro asuzə lajipsə, suro ummawa Lardəwa Memba Karapkadəbe-a suro ummawa gade sədiyanzalan dawuna-ason.

Babu 1

Adamgana woso kambe katambo ye daraja-a hakkiwa-ason kalkalye. Hankal-a nazaru-asoro kəzəpkə ye suro hal nəmharamiben kamazasoga letaiyin ye.

Babu 2

Hakkiwa-a nambe a suro Wowur adəben dəganadə ndu-a nduana-aso kartaa, gayirtə futubibema baaro, gayirta alama jilibeso, kadigəbeso, alagəbeso, tələmbeso, adinbeso, siyasabeso au rayiwu, lardə gade au kaduwu gade, kənganti, tambo au awowa laa gade anyiga samunzəna.

Anyibe ngawoman nduma kəla siyasaben kal, kəntəwoben kal au daraja dunyalabe sawawuro kal kərye au lardə kamdə dəganabe sawawuro gayirtinba. Lardə shi gultənəma adə kərmai kəlanzəben karga, amanaro musko lardə gadeben karga, kəlanzəlangənyi karga au sədiya kaidawa kəntəwobe laan karga yaye kal.

Babu 3

Ndu yaye hakkinzə kəla ronzə-a nəmkambenzə-a nəlefa kəlanzə-aben mbeji.

Babu 4

Nduma kənji au kaliyaro təgandinba, nəmkənjiro gərtə-a kənji lado-aso awostə ye daptə ye.

Babu 5

Nduma njokunoso, nəmkələdosso, shimaso, azawaso, gənatəginba.

Babu 6

Ndu yaye hakkinzə ndaran yaye shiga kamro asutabe mbeji fuwu howumbelan.

Babu 7

Nduso fuwu howumben kalkal ye kuru gayirta baaro howumye sandiga səliwin ye. Nduso hakkinzə nzəliwobe mbeji gayirtalan fallaktə Wowur adəbe sawawuro-a kəla lan laa gade gayirtadə nankaro waazəna-alan.

Babu 8

Ndu yaye hakkinzə səlwu sandəna mataabe mbeji shara rakkata lardəbelan kəla hakkinzə gaya linta dusturye au howumye shiro cina namtənaben.

Babu 9

Nduma dalil baaro kəntaso, jeroso, lardən dutaso ba.

Babu 10

Ndu yaye hakkinzā futu mēradēzēnaro shiga shara naptē kēlanzēbe walama baa ye jirea yebe kērantabe mbeji kēla hakkinzā-a kaidawanzā-a kuru awowa gade shara zēganyī-a tawattaaben.

Babu 11

1. Ndu yaye ngawo ayawu sādēnaben angērdē hakkinzā kawu shiro fuwu sharaben ngawo sēliwo mēradētēna shiro sādēnaben ayawunzēga tawatsaginro.

2. Nduma kēla awo abima gēnyiben ayawuro tētāinba futubin waano yaye ayawudē ayawuro walzēnyiga, sēdiya howum lardēben au indikate lardēwaben, sa ayawu adē tādēnaladēn. Biya gēnatēginro walwono yaye ayawu sadēn tādēnadēga kozēna gēnatēginba.

Babu 12

Ndu kēla baaro wujirwa kēlanzēbema, yalwanzēbema, au lamar lenēm-arenzēbemaro ci tēkinba, biya kēla nēmkanmzā-a darajanzā-abe nankaro fitēnatinba. Ndu yaye hakkinzā howumye shiga nzēlifobe mbeji kēla dalil baaro wujirwanzēro ci nzēkko-a fitēnatē-abēn.

Babu 13

1. Ndu yaye hakkinzā famno-a fato gar-abe mbeji suro dērinēm-kēlle lardē ndasoben yaye.

2. Ndu yaye hakkinzā lardēbi yaye luwum koltēbe mbeji, lardē kaanzēn kunten, kuru lardēnzēro waltaabe ye mbeji.

Babu 14

1. Ndu yaye hakkinzā lardēwa gaden nafaka nzēliwo kēlanzēbe nankaro mata-a fando-abe mbeji.

2. Hakki adē ayawuwa gade siyasaa letanyi au bigēwa gade nya-a kasadē-a Lardēwa Tawakkata Dunyabea kēla kēlzanyiro faidatinba.

Babu 15

1. Ndu yaye hakkinzā nēmkan lardēbenzā mbeji.

2. Nduma dalil baaro nēmkan lardēbenzā adēga daptinba ye hakkinzā duwo nēmkan lardēbenzā faltēbe yega daptinba.

Babu 16

1. Kamuwa-a kongawa-a wuraata angalla woso, kalangi abibema baaro jilibema, lardēbema, au adin gadebema, hakkinza nyiia kēndobe-a yal fandobe-aso mbeji. Sa nyiga kēndobelan sandi indiso hakkinza kalkal kuru adēgaima sa gadetēbe ishiya ye.

2. Nyiyadē sai kasada sandi indi kamudē-a kwadē-abe mbejilan duwo tēdin.

3. Kēndēga kamun kwanbedē shima badiyaram mēradēgata gaya ummabe wo kuru sandiga kēndēgaram-a kērye-ason sēlifodē hakkinza.

Babu 17

1. Ndu yaye runzēlaro razēgē gantodē hakkinzā kuru adēgaima shi-a am-a kēltēm gantodē ye.

2. Nduma dalil baaro razəgənzəga firtinba.

Babu 18

Ndu yaye hakkinzə nazaru kəndobe-a tawakarbe-a adinbe-a mbeji, suro hakki adəben nambe adinnzə au nzasaranzə faltəbe-a nambe shi tilonzə au suro jamuwubelan fetero au ashirlan adinzə au nzasaranzə yikkəlio-a kəndo-a abuttə-a lajiptə-alan tartaabe mbeji.

Babu 19

Ndu yaye hakkinzə rayiwu-a bayan kəndo-abe mbeji, suro hakki adəben nambe rayiwunzə kalma baaro bayanjin kuru shilan nzəra majin ye səmoyin ye kuru hawarazəgin futu hawarbe jilibin yaye kəlangai baaro.

Babu 20

1. Ndu yaye hakkinzə suro nəlefaben samno sapta-a maamala kəndo-abe mbeji.

2. Nduma dunon karapka kasatsənyiro nzəkko ba.

Babu 21

1. Ndu yaye hakkinzə suro gumnati lardənzəbero ci nzəkobe mbeji, shi kəlanzə au wokkilnzə futu kalkallan kartənamben.

2. Ndu yaye hakkinzə suro lardənzəben jamaro tunotobe mbeji.

3. Kasada jamabedə shima fərtə kəntəwo gumnatibero walzə, kasada adə suro karno gondua ye jirebe ye lardə kəpson ndu-a nduana-asoye sədin ye kuru kuriya suro ashirlan au ashirga samunzənalən tədinbelən bayantə.

Babu 22

Ndu yaye kəla shi memba ummabedən, hakkinzə nzəliwo-a asutə-abe mbeji, kasadə lardəbembən au tawaa indikate lardəwabembən futu fasal-a nyama-a lardədəbe ləgatarro, razəgə-a nəmkamnzə-a təgalisə baaro yita fuwutəgə.

Babu 23

1. Ndu yaye hakkinzə cida kəndobe mbeji, cida səragəna karzə kəndo-a futu kaida sandənalən kəndo-a kurumason kaidu cida babelan shiga nzətakawo-a.

2. Ndu yaye, gayirtə futubibema baaro, hakkinzə cida sədəna ləgatarro shiga alutəbe mbeji.

3. Ndu yaye cidama sədinga hakkinzə awo alutəginmadə shi-a yalwanzə-a futu darajanza nəmadamganabe ləgatarro sandiga cittənnama alutəgəbe mbeji kuru nzəra yaye nasha laa jamaro nafaka kənjobelən mbejiga diwijnba.

4. Ndu yaye hakkinzə karapka cidawube koktabe au kəlanzə nzəkkobe mbeji tamtam kəlanzəbe nzəliwo nankaro.

Babu 24

Ndu yaye hakkinzə tusu-a kundushi kəndo-abe mbeji, loktu cidabe angalbe kurzəna-a batalla biyaa-a kuntən.

Babu 25

1. Ndu yaye hakkinzə futu kalkalro mərədətənaro kəndəgəbe nəlefa-a kəndəga kəji shi kəlanzə-a yalwanzə-abe mbeji, hatta kəmbu-a kənza-a kazəmu-a fato-a, kurun-a awowa gade tamtambe mərədətənən kuntən-a, kuru hakkinzə shiga nzətkawobe mbeji wanee cidaba laa, kundondi laa, nəmmaskin laa, nəmkamba laa, ngəli kurwu laa au kəndəgaram kun-balinbe laaye shiro kəntəri cuwutoga.

2. Ya kəndewu-a tada tiwal-aso ngəlaro cistəgə mərədəzana. Duli dukso, nyiyaa au nyiya baalan katambo yaye səliwo fandodə hakkinza.

Babu 26

1. Ndu yaye hakkinzə shiro ilmu kənjobe mbeji. Ilmu gultəna adə de sulro tin, gananzə yaye ilmu badiyarambe-a fuwunzəbe mərədətəna-a. Ilmu badiyarambe gultəna adə kənjonzədə mburo walzəna. Ilmu nzundube-a shanabe-adə ndarason mbeji ye təwandin yero tədə kuru adəgaima ilmu sandin fuwunbedə ye ndusoye səwandə kərajınro walzə natəgəye suwudiya.

2. Ilmudə nəmkam kamilga garta-a dunoatə hakkiwa adamganabe-a nambenzə-a nganzazəro walzə. Asutu-a kanadi-a nəmkam-a indikate lardəwaben fuwuzəgin. Nəmgade jilibə au adınbe baro sədin, kuru lardəwa Tawakkata Dunyabeye cidanzə nəlefa rotabedəga yitafuwuzəgin.

3. Yaso Awasoye hakkinza burwoza jili ilmube mərədəzana karza dulinzaro gultəgəbe mbeji.

Babu 27

1. Ndu yaye hakkinzə kal baaro lamarwa adabe jamabelan gaam luwobe mbeji, adawadən tamtam fantə-a yasan ngalwotəgənzəro kəla nzəkko-a kuru faidanzən riwa fando-a.

2. Ndu yaye hakkinzə nzəliwobe mbeji kəla lamar bərzəm-a kəla ro-aben cida nasha kimiyaben kal, ruwoben kal au muskon tandoben kal shima kunkunzə sutuluiya.

Babu 28

Ndu yaye hakkinzə howum duwo hakkiwa-a nambe-a suro Wowur adəben dəganadəga yita bayanzəginma gantobe mbeji.

Babu 29

1. Ndu yaye cida jama suron dəgana sandi baslan nəmkamnzə kaima baaro yitafuwuzəgin adəbe kəndobe mbeji.

2. Suro hakkiwanzə-a nambenzə-a yitagatsəginben, ndu yaye kəlangai howumye gənazənaro dazəgin təganasməro dalil hakkiwa-a nambe-a jama gade gapsanadəbe asutə darajatə-a mərədəwa lamarwa bərzəmbe-a kaida suro jamaben kəndəgəbe-a suro naptəram demokəradıyaben nəlefa fando-a.

3. Hakkiwa-a nambe-a anyi futubiman dalil Lardəwa Tawakkata Dunyabeye ferzənadən nguron dalilwa gadero faidatinba.

Babu 30

Abima suro Wowur adəben fasaranzə lardəro, samnaro au kamro kartaaro tənıy, amari hakki abima kəndobe au nya laa nganzatəbe kəla hakkiwa-a nambe-a suro adəlan dəganadəben bannaro fasartənıy ye tənıy ye.